

Koder för miljoner

”Da Vinci-koden” går för fulla hus på biograferna och bokhandeln svämmar över av nya kodmysterier. Senast den spanska boken ”Nattvardens hemlighet” som snart ”avslöjar” helt nya saker om Leonardo. Men vad är det egentligen som lockar oss med koder?

Koder och chiffer har alltid använts i litteraturen för att engagera läsaren mera, det förenar läsandets nöje med något som liknar rebusar eller korsord. Det menar Per Beskow, docent i religionshistoria. Alla läsare tycker om att känna sig delaktiga. För att inte tala om känslan av att vara smart, kanske till och med ett steg före bokens hjälte – det skänker ju en oerhörd tillfredsställelse!

Per Beskow kom i höstas ut med en ny upplaga av sin 25 år gamla bok ”Fynd och fusk i Bibelns värld”. I den tar han upp den nya genre som Da Vinci-koden tillhör, en genre som fullständigt exploderat i popularitet.

- Förr var det mycket vanligare med förfalskade handskrifter som fascinerade och förbryllade. Idag är det mystifikationer, litteratur som bygger på en massa antaganden, säger han.

Förutom Umberto Eco’s storsäljare ”Rosens namn” och ”Focaults Pendel” har vi de senaste åren översköljts av titlar som ”Bibelkoden”, ”Kodboken”, ”Den keltiska cirkeln”. Dan Browns exempellösa succé ”Da Vinci-koden” följdes av nygamla ”Änglar och Demoner”, som också säljer som smör i bokhandlarna. Förra året kom den amerikanska succén ”The Rule of Four” (”Den sista hemligheten” på svenska) av författarna Ian Caldwell och Dustin Thomason. Historien handlar om den märkliga skriften Hypnerotomachia Poliphili, som publicerades första gången 1499. Och nu kommer alltså den italienska bästsäljaren ”Nattvardens hemlighet”, som berättar hur Leonardo Da Vinci i sitt mästerverk Nattvarden målar hemliga tecken angående gömda böcker som den katolska kyrkan ville bannlysa. Något som – naturligtvis – innebär livsfara för konstnären själv...

Jovars, för att det ska bli riktigt spännande, måste det också vara farligt. Tänk bara på storyn i Umberto Eco’s ”I Rosens Namn”, eller varför inte ”Da Vinci-koden”. Att knäcka koden, lösa mysteriet, är förenat med livsfara. Men i litteraturens värld är inget pris för högt i det nobla uppdraget att avslöja sanningen. En sanning som mörka krafter försöker dölja, utan att sky några medel. En livsförnekande och glädjedödande kyrklig institution är en ytterst tacksam bov, har det visat sig. Kanske inte så konstigt, med tanke på att den institutionella kyrkan under många århundraden haft en väldig makt över människors liv, en makt de inte varit sena att missbruka. Men enligt Per Beskow är Dan Browns böcker ett tydligt exempel på fördomar om och rena angrepp på den katolska kyrkan, särskilt i USA.

- Katolska kyrkan i USA har alltid betraktats som suspekt, det går tillbaka till tiden för USA:s bildande, då immigranterna till största delen var anglosaxiska protestanter medan de kanadensiska ärkefienderna var franska katoliker, menar Per Beskow.

Den katolska trosrikningen med sina präster, nunnor, rosenkransar och Mariastatyer ansågs som vidskepelse. En skepsis som hållit i sig, och nu tagit ny

fart med diskussioner om kvinnors och homosexuellas villkor, abort eller inte. Och, naturligtvis: Pedofilanklagelserna.

Så långt Per Beskow. Journalisten och dominikanbrodern Henrik Alberius i Lund menar att böcker i stil med Da Vinci-koden ligger helt rätt i tiden, den träffar rätt precis som en gång Jack Kerouacs ”På drift”.

– Vi lever i en värld av koder och hemligheter. Tänk bara på hur många fyrsiffriga koder du kan utantill och som ger dig tillgång till all den service du behöver – allt från portkod till bankkort. För att inte tala om skräcken för att någon ska knäcka koden till din dator och tömma den på allt som finns...

Men den här genren prickar också rätt i ett större religiöst perspektiv, hävdar Henrik Alberius. De traditionella dogmerna har inte längre någon giltighet i människors liv, alla auktoriteter är avslöjade, både de religiösa och politiska. Så det är inte bara den katolska kyrkan som får sig en känga, utan hela den institutionaliserade kristendomen.

Misstron mot Bibeln och kristendomen har rötter i 1800-talet. Många har hoppats och väntat på att det ska komma nya dokument i dagen som avslöjar den traditionella kristendomen som en bluff. Den postmoderna människan behöver ett skäl för att bryta med den institutionella kyrkan/kristendomen. Samtidigt vill hon söka sanningen, menar Henrik Alberius. Men det ska vara en sanning hon själv kan bestämma över. På samma sätt är det med människans andliga sökande. Vi föredrar den sortens andlighet som sätter oss själva i centrum, därför togs new age emot med öppna armar.

- Da Vinci-koden ger ett slags carte blanche för den generation som vuxit upp med den institutionella kyrkan – boken visar att allt är en bluff, en konspiration som velat binda själarna. För vad Jesus egentligen gjorde var att gifta sig med Maria Magdalena, och vad han ville undervisa var kärlek, att öppna våra ögon för den kvinnliga kraften.

Åter till Per Beskow, som påminner om en annan viktig faktor: att världen är upptäckt intill minsta skrymsle, via internet har vi tillgång till allt mellan himmel och jord. Vi är uttråkade, menar han. Alla går vi omkring och hoppas på en vinstlott, en uppfinning som ska revolutionera världen, att Nigeria-breven ska vara sanna. Något som ska förändra våra liv.

- Det gåtfulla i tillvaron har försvunnit, och även kyrkan har gjort sitt bästa för att skala bort mystiken från de existensiella frågorna, bara för att bli mer tillgänglig. Men det är ett förskräckligt misstag. För kvar blir den stora frågan: det måste väl finnas något *mer* än det här?

Samtidigt lever vi i en väldigt osäker värld. Den gamla världsordningen är borta men har ännu inte riktigt ersatts av någon ny. Nutidsmänniskan är förvirrad, fruktar för framtiden, menar Per Beskow. Konspirationer som kan hota oss både fascinerar och förskräcker. Och samtidigt som vi berömmar oss för vår fördomsfrihet, vår modernitet och vår revolt mot de gamla institutionerna, så tycks vi ändå längta efter att bli lurade och bedragna. Vi går gärna igång på mystiska teorier och konspirationer, hoppas på att nya sanningar ska komma i dagen.

- Titta bara på tv-kanalen Discoverys utbud – Mayatempel, förbundsarken,

Påskön, tempelherrarna. Det finns en vilja att skapa mysterier enbart för underhållningens skull, säger Per Beskow.
Eller Maria Magdalena, Mona Lisa, Opus Dei. Exempelen är många, och än har vi nog inte sett det sista i den här genren.

Publicerad i Femina